

ВИДИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ КОНФЛІКТУ

Анотація. Узагальнено види системного аналізу конфлікту, що дають змогу їх регулювати та попередити їх виникнення.

Аннотация. Обобщены виды системного анализа конфликта, которые дают возможность их регулировать и предупредить их возникновение.

Annotation. This article summarizes types of system analysis of the conflict, allowing to regulate and prevent them.

Ключові слова: конфлікт, аналіз конфлікту, системний підхід, регулювання конфліктів.

Аналіз конфлікту є неодмінною передумовою його розв'язання, оскільки дає змогу пізнати його глибину, складність і позиції сторін.

Аналіз конфлікту – процес уявного розкладання цілісного конфлікту на підструктури та елементи. Конфлікт – дуже складне явище, що володіє великим числом характеристик, оцінити які людський мозок не має змоги. Єдиний спосіб і перший етап у пізнанні конфліктів – розкладання їх на більш прості складові частини.

Предметом дослідження є системний аналіз конфлікту, об'єкт – конфлікт.

Метою даної статті є узагальнення видів системного аналізу конфлікту.

Аналіз конфліктів застосовується в інтересах як дослідження конфліктів у цілому, так і вивчення їх елементів, видів, рівнів, етапів та динаміки. Найбільш ефективним видом аналізу конфлікту є системний аналіз. На думку Шипілова А., аналіз конфліктів доцільно проводити, використовуючи три види системного аналізу: системно-структурний, системно-функціональний та системно-генетичний. Ураховуючи ключову роль інформації у розвитку, діагностиці та управлінні конфліктом, необхідний також системно-інформаційний аналіз. Цей вид поки не розроблений і застосовується конфліктологами епізодично у вигляді окремих елементів.

Системно-структурний аналіз конфлікту полягає, по-перше, у розгляді його як цілого, що складається із системи підструктур, які, у свою чергу, складаються з елементів, які не розкладаються на підструктури. По-друге, будь-який конфлікт входить як підсистема в систему більш високого рівня [1].

Системно-функціональний аналіз конфлікту – вид системного аналізу конфліктів, який виявляє характер і способи впливу одних елементів конфлікту на інші, а також його можливого впливу на конфлікти інших рівнів та в цілому на соціальне середовище. Системно-функціональний аналіз конфлікту відрізняється від системно-структурного аналізу конфліктів тим, що націлений на вивчення конфлікту не як об'єкта, а як процесу.

Системно-генетичний аналіз конфлікту – дослідження рушійних сил еволюції, розвитку та динаміки конфлікту. Він полягає в розкритті обумовленості конфліктів факторами макро- і мікросередовища, залежно від суб'єктивного світу учасників конфлікту, визначенні ієрархії причин, які породжують конфлікти.

Системно-інформаційний аналіз конфлікту – виявлення ролі інформації, її функцій у зародженні, розвитку та завершенні конфлікту. Він полягає в аналізі закономірностей інформаційного обміну між основними підструктурами конфлікту, динаміки пізнавальних процесів у психіці опонентів та інших учасників конфлікту, основних факторів, що впливають на повноту та об'єктивність інформаційних моделей конфліктної ситуації у її суб'єктів [2].

Городяненко В. Г. додав ще один вид системного аналізу конфлікту до чотирьох основних – системно-ситуаційний аналіз конфлікту, який є одним із перспективних наукових методів емпіричного дослідження конфліктів.

При системно-ситуаційному аналізі конфлікт розглядається як соціально обумовлена і динамічна система, яка не зводиться до простої суми своїх елементів, що володіє структурою, в якій властивості елемента визначаються його місцем у цій структурі. Як одиниця системно-ситуаційного аналізу конфлікту використовується конфліктна ситуація, що має певні змістовні та динамічні характеристики, часові та просторові межі [3].

Анцупов А. Я. на основі аналізу практики сучасних досліджень у країні та за кордоном з позиції системного підходу виділяє ще два види системного аналізу конфліктів – міждисциплінарний аналіз конфлікту та системно-змістовний аналіз конфлікту.

Необхідність міждисциплінарного аналізу конфлікту викликана унікальністю конфлікту як явища, дослідженням якого займаються шістнадцять наук. Він вимагає, щоб при вивченні конфлікту максимально повно використовувались знання, отримані в усіх галузях конфліктології.

Системно-змістовний аналіз конфлікту – вивчення конфлікту відповідно до універсальної понятійної схеми його опису [2].

Виходячи з цих визначень, на думку автора, доцільно використовувати всі види системного аналізу конфлікту для повного та ефективного вивчення, визначення причин виникнення й регулювання конфліктів. На рисунку наведено види системного аналізу конфлікту.

Кожен вид системного аналізу має певне значення, тому при аналізі певних конфліктних ситуацій необхідно враховувати результати кожного виду для ефективного їх регулювання.

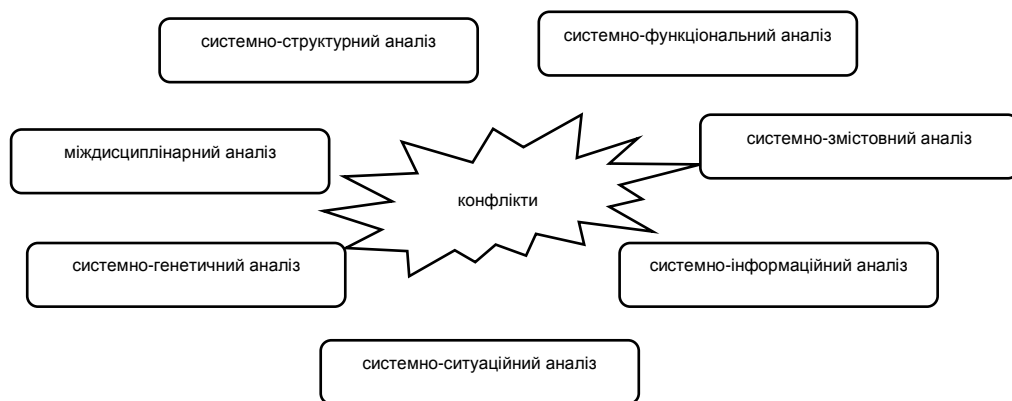

Рис. Види системного аналізу конфлікту

Результати системно-структурного аналізу дозволяють виявити всю сукупність елементів, з яких складається конфлікт. Він характеризує статичну складову конфлікту.

Результати системно-функціонального аналізу полягають у демонстрації всіх істотних взаємозв'язків між елементами, визначеними в результаті системно-структурного аналізу, який характеризує динамічну складову конфлікту. Зовнішні функції конфліктів можуть бути деструктивними і конструктивними. Конфлікт, як правило, є конструктивним [4].

Результати системно-генетичного аналізу дозволяють оцінювати основні напрями і рушійні сили еволюції та динаміки конфліктів, причинно-наслідкові зв'язки між структурними елементами конфлікту, фіксувати фактори об'єктивного і суб'єктивного характеру, вибудовувати ієрархію зазначених елементів. Таким чином, значення цього виду аналізу в рамках системної концепції конфлікту досить велике. Результати системно-інформаційного аналізу конфліктів дозволяють по-новому оцінити значення інформації як в оцінці наших уявлень про конфлікти, так і в роботі з конфліктами [1].

Результати системно-ситуаційного аналізу конфліктів дозволяють конфліктологам всебічно представити саме досліджуване явище і його основні елементи. Системно-ситуаційний аналіз може бути успішно застосований в інтересах вивчення конфліктів будь-якого рівня, починаючи від внутрішньоособистісних і закінчуючи міжнародними.

Результати системно-змістовного аналізу конфліктів забезпечать системній концепції міцність за рахунок вироблення спільного підходу до системи понять і категорій, що описують конфлікти в рамках 16 наук, які активно його вивчають. Цей фактор здійснив би серйозний вплив і на формування конфліктології як самостійної галузі знань. Аналіз публікацій у всіх галузях конфліктології, власні дослідження авторів дозволили запропонувати такий варіант загальної понятійно-категоріальної схеми опису конфліктів: сутність, класифікація, структура, функції, динаміка, еволюція, генезис, інформація в конфлікті, попередження, завершення, дослідження і діагностика [5].

Важливою частиною системної концепції конфліктів є вимоги, які витікають з міждисциплінарного підходу до дослідження і регулювання конфліктної взаємодії. Вони орієнтують на те, щоб при вивченні конфліктів фахівець не обмежувався, як це часто буває, рамками однієї-двох наук [1].

Таким чином, розглянувши всі види системного аналізу, можна зробити висновок про те, що кожен із видів має своє значення, але для того щоб ефективно регулювати конфлікти та запобігати їх виникненню в майбутньому, потрібно використовувати їх у комплексі.

Наук. керівн. Кожанова Є. П.

Література: 1. Анцупов А. Я. Словарь конфликтолога / Анцупов А. Я., Шипилов А. И. – СПб. : Питер, 2009. – 526 с. 2. Анцупов А. Я. Конфликтология в схемах и комментариях : учебное пособие / Анцупов А. Я., Баклановский С. В. – 2-е изд., перераб. – СПб. : Питер, 2009. – 304 с. 3. Соціологія : підручник / під ред. В. Г. Городяненка. – К. : Вид. центр "Академія", 2006. – 544 с. 4. Курбатов В. И. Конфликтология / Курбатов В. И. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 445 с. 5. Шаленко В. Н. Конфлікти в трудових колективах / В. Н. Шаленко. – К. : Скіф, 2002. – 255 с.